

Odpowiedzialność prawna związków zawodowych w Polsce

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

§ 1. Związki zawodowe w Polsce i ich odpowiedzialność prawna

Związki zawodowe są istotnym elementem społecznej gospodarki rynkowej w Polsce, o której stanowi Konstytucja RP¹. Organizacje związkowe tworzą jednocześnie grupę największych dobrowolnych stowarzyszeń w Polsce². Podstawową działalnością związków zawodowych jest reprezentacja i obrona praw pracowniczych oraz interesów zawodowych i socjalnych ludzi pracy³. Związki zawodowe mogą być aktywne na różnych poziomach – zakładowym, ponadzakładowym i krajowym, dzięki czemu mają realne instrumenty wpływu na kształtowanie polskiego rynku pracy⁴. Związki zawodowe w Polsce stoją przed dużymi wyzwaniami dynamicznych zmian na rynku pracy⁵. Polskie związki zawodowe posiadają bardzo istotne uprawnienia i obowiązki sformułowane w prawie pracy. Właśnie dzięki tym regulacjom związki zawodowe mogą realizować misję reprezentacji pracowników wobec dysproporcji sił indywidualnego pracownika i pracodawcy. Działalność związkowa wiąże się nie tylko z uprawnieniami, ale także z odpowiedzialnością prawną związków zawodowych za naruszenie przepisów prawa, czemu przede wszystkim poświęcona jest niniejsza monografia.

W tym kontekście ważna dla stabilności obrotu prawnego, a także percepcji związków zawodowych w społecznej gospodarce rynkowej, jest pogłębiona interpretacja, a w niektórych przypadkach rekonstrukcja odpowiedzialności prawnej związków zawodowych za naruszenie obowiązujących regulacji. Bo-

¹ Art. 20 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

² J. Gardawski, A. Mrozowski, J. Czarzasty, Historia i teraźniejszość związków zawodowych w Polsce, Dial. 2012, Nr 3, s. 3–30.

³ Art. 1 ZwZawU.

⁴ J. Gardawski, A. Mrozowski, J. Czarzasty, Historia i teraźniejszość związków zawodowych w Polsce.

⁵ *Ibidem*.

wiem obok mechanizmów bezpośredniego wpływu na politykę gospodarczą oraz kształtowanie regulacji rynku pracy i polityki społecznej w Polsce, to właśnie reguły odpowiedzialności prawnej związków zawodowych, ich transparentność i jednoznaczność, mogą wyraźnie rzutować na pozycję związku zawodowego jako realnego partnera w kształtowaniu współczesnego rynku pracy. Odpowiedzialność prawna związków zawodowych implikuje charakter i zakres ponoszonych przez nie konsekwencji za zdarzenia lub stany rzeczy, które podlegają ujemnej kwalifikacji prawnej i jednocześnie można je przypisać związkom zawodowym. W tym kontekście odpowiedzialność prawna związków zawodowych pełni m.in. funkcję represyjną, kompensacyjną lub prewencyjną. Nie bez znaczenia jest też funkcja ochronna wobec innych uczestników rynku pracy, czy też funkcja kontrolna na rzecz stabilizacji rynku pracy w wymiarze instytucjonalnym⁶. Jednocześnie, reguły odpowiedzialności prawnej związków zawodowych nie rzutują negatywnie na ich niezależność.

Jeszcze przed rozpoczęciem transformacji ustrojowej w Polsce w latach 90. ubiegłego wieku, w literaturze prawniczej badano współczesne kierunki przekształceń odpowiedzialności podmiotów prawa pracy⁷. Z uwagi na szczególnie doniosłe znaczenie odpowiedzialności podmiotów prawa pracy w kształtowaniu nowoczesnego rynku pracy, pod uwagę brano zarówno na bieżąco wprowadzane regulacje w związku z reformami społeczno-gospodarczymi, jak również postulaty *de lege ferenda*⁸. Mimo dostrzeżenia dużego znaczenia nie tylko kształtowania przepisów prawa, ale także praktyki ich stosowania, dla dochodzenia odpowiedzialności od podmiotów prawa pracy, w polskiej literaturze nie powstała do tej pory monografia poświęcona tematyce odpowiedzialności prawnej związków zawodowych, obejmująca spektrum ich działalności w sposób holistyczny. Dostępne są bardzo wartościowe monografie traktujące o odpowiedzialności związków zawodowych w wybranych obszarach, do których czynię w niniejszej monografii liczne odwołania. Niemniej dotychczas brakuje opracowania, które stanowiłoby próbę uwzględnienia odpowiedzialności prawnej związków zawodowych w najważniejszych sferach ich działalności jednocześnie. Tym samym niniejsza monografia uzupełnia literaturę przedmiotu w przytoczonym wymiarze.

⁶ S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii prawa*, Poznań 2001.

⁷ W. Sanetra, *Współczesne kierunki przekształceń odpowiedzialności podmiotów prawa pracy*, RPEiS 1988, Nr 4, s. 97–114.

⁸ *Ibidem*.

§ 2. Przedmiot i cel opracowania

Biorąc powyższe pod uwagę, celem tej monografii jest przede wszystkim uporządkowanie i analiza problematyki odpowiedzialności prawnej związków zawodowych w Polsce. Jako że dostępne w literaturze opracowania obejmują odpowiedzialność prawną związków zawodowych jedynie w wybranych aspektach, jak np. w związku z organizacją nielegalnego strajku, ujęcie odpowiedzialności prawnej związków zawodowych w sposób kompleksowy pozwoli na lepsze zrozumienie praktycznego funkcjonowania przyznanych im praw i obowiązków, a także ich pozycji w społecznej gospodarce rynkowej. Ponadto celem pracy jest sformułowanie rekomendacji *de lege lata* w zw. z interpretacją odpowiedzialności związków zawodowych w przypadkach, gdy nie wynika to wprost z przepisów prawa lub rekomendowane rozwiązanie nie jest dostępne w doktrynie prawa pracy. Tym samym proponowane są rozwiązania na rzecz poprawy pewności obrotu prawnego związanego z aktywnością związkową. Opracowanie ma także na celu podjęcie oceny efektywności regulacji prawnych dotyczących odpowiedzialności prawnej związków zawodowych w Polsce. Identyfikacja kluczowych problemów towarzyszącym przepisom determinującym odpowiedzialność związków zawodowych jest koniecznym krokiem dla sformułowania wniosków *de lege ferenda*. Efektywność regulacji obejmujących odpowiedzialność prawną związków zawodowych jest oceniana w zakresie zgodności z podstawowymi zasadami prawa pracy, spójności z zadaniami przypisanymi związkom zawodowym, a także precyzji językowej i spójności logicznej przepisów prawa. Rozważania prowadzone na kanwie monografii obejmują odpowiedzialność związków zawodowych w wymiarze cywilnym, karnym, *quasi*-administracyjnym oraz statutowym. Realizacja tych zadań badawczych ma szansę przyczynić się do wypełnienia luki w literaturze przedmiotu zarysowanej powyżej. Ponadto badania poczynione w monografii ułatwią sformułowanie odpowiedzi na pytanie, czy zasady odpowiedzialności związków zawodowych określone przepisami prawa w zasadzie na początku przemian ustrojowych są adekwatne do obecnego stanu rynku pracy.

W monografii wykorzystana została metoda analizy dogmatycznej. Polegała ona na wnikliwej analizie aktów prawnych obowiązujących w Polsce, jak również orzeczeń sądowych i literatury prawniczej. Taka metoda badawcza pozwoliła na realizację założonych wcześniej celów badawczych dzięki interpretacji norm prawnych, refleksji nad ich konstrukcją oraz ich systematyzacji.

Z uwagi na zakres tematyczny monografii, którego analiza wymaga odwołań do różnych gałęzi prawa, w pracy badane są normy prawa pracy, prawa cywilnego, prawa karnego oraz administracyjnego. Zagadnienie odpowiedzialności prawnej związków zawodowych pozostaje bowiem na pograniczu tych sfer. O ile instytucja związków zawodowych należy do zbiorowego prawa pracy, to ich aktywność wyraźnie wykracza poza ten zakres. Dla kompletności rozważań i lepszego zrozumienia spektrum aktywności związkowej, monografia zawiera także charakterystykę źródeł obowiązków związkowych. Oprócz walorów naukowych niniejszej pracy, warto podkreślić jej możliwe wykorzystanie praktyczne przez organy stanowiące prawo.

Przejdź do księgarni →

ksiegarnia.beck.pl